הצעיר, והרוסי הוא המבוגר, לא כמו יחס הגילים בין קורצ'נוי לקארפוב."

הסרט מתחיל, למעשה, עם תחרות השח־מת בג'נבה, המקושטת בכל הפרטים, שהפכו באחרונה את אליפויות־העולם בספורט חומר לעמודים הראשונים בעיתונות. מילחמה פסיכולוגית, צוותי יועצים המכינים את הקרב על כל צרדיו, השימוש ביתרונות הקטנים ביותר (כמו איחור שיטתי לתחילת התחרות, כדי לעצבן את היריב), אפילו היפנוזה — דבר אינו חסר במאבק בין השניים.

כדי להוסיף מימד דראמתי, סובל אלוף־העולם המבוגר ממחלת־לב, ובשלב מסויים הוא דורש שיביאו עבורו, ממוסקווה, את הרופא היהודי שלו, שהצטרפותו נאסרה תחילה. מפני שבניו היגרו לישראל. ואילו במחנה של פרום הצעיר מורגשת עצבנותו של השחקן הגולה, היודע כי אשתו מאושפזת במוסד לחולי־נפש, אי־שם בברית־המועצות, ואין מתירים לה להצטרף אליו. אם לא די בכך, מפעילים עליה לחץ כבד להתגרש ממנו.

דמבו מנסה, תוך כדי תיאור כל התכסיסים של שני הצוותים, להבליט כמה עובדות יסוד. לדוגמה — בין כל אלה שמסייעים לצירו של ליבקינד, אין אפילו רוסי אחד טהור. אחד היועצים הוא גרוזיני, אחר הוא ארמני, ליבקינד עצמו הוא, כמובן, יהודי, ובכמה הזדמנויות אפילו גולש לדבר ביידיש, אם כי אין אפילו פעם אחת, בתסריט, רמז שהוא פחות מנאמן למישטר, התומך בו ומחזיק אותו במעמד של אלוף־עולם. רק כאשר רופאו היהודי נשלח אליו ממוסקווה ברגע של יאוש, הוא ממריץ אותו לערוך להצטרף לבניו בירושלים.

דוגמה אחרת היא החשדנות הבלתי־פוסקת השורה בשני המחנות. פרום, משוכנע שאחד היועצים שלו מדליף למחנה השני מידע על התחבולות שהוא מתכנן. פעמיים, במשך הסרט, הוא דורש שיחליפו את מקום מגוריו, מפני שהוא מאמין כי הרוסים שתלו בו מיקרופונים. נוכחותו של שח־מתאי ארגנטינאי הסוקר את התחרות, כעיתונאי, מעצבנת את פרום עד כדי כך, שהוא מאבד את שלוותו בכל פעם שהוא רואה אותו.

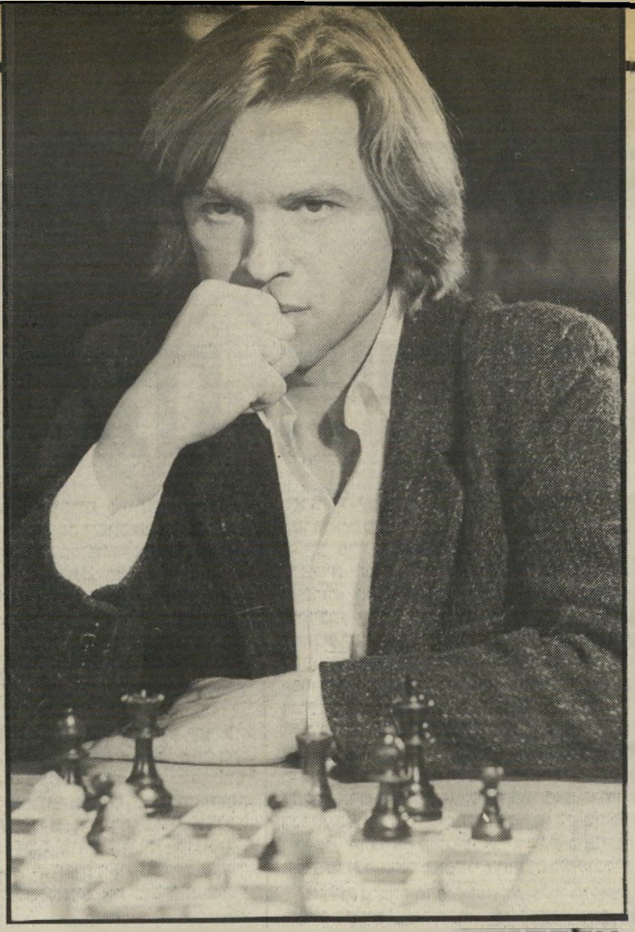

אלכסנדר ארבט השחקן הרוסי הגולה, המעצב את דמותו של פאוויוס פרום. גורלו של ארבט במציאות דומה להפליא לגורלה של דמותו הקולנועית – הוא היה שחקן מבטיח בברית־המועצות ועזב כדי לחפש את מזלו במערב.

מישל פיקולי השחקן הצרפתי המעולה מגי את דמותו של עקיבא ליבסקי שחקן יהודי רוסי המחזיק באליפות העולם כבר 12 שני ליבסקינד דורש שיביאו עבורו ממוסקווה את רופאו היהו

מול המצלמות, עורך דמבו חזרות למסיבת העיתונאים, שבה מכינים פרום ויועציו את הקרקע לקראת ההתמודדות הגדולה. רוב העיתונאים היושבים בצייתנות באולם, ומחכים שהזרקורים יידלקו והמצלמה תתחיל לעבוד, הם ניצבים המקבלים שכר יומי. ביניהם אפשר להבחין בעיתונאי־צמרת צרפתי, האוסף כנראה חומר לכתבה, ובמפיקה הצרפתית שתהיה גם בעלת הזכויות על הסרט בצרפת, מארטין מרינאק.

בתפקידה הקטן כעיתונאית, שואלת מרינאק את המועמד לתואר האלוף מה ירוע לו על אשתו.

דמבו מסתובב מלא התרגשות, מאזין לעצות של קוטאר, מתקן פרט אחד כאן ופרט אחר שם, מנסה להכניס את הכל למסגרת שראה בדמיונו.

בצד מסתובב ארתור כהן, כתרנגולת הדואגת שכל אפרוחיה יהיו במקומם.

כהן הוא מפיק יוצא־דופן. עד היום עשה רק תריסר סרטים, אבל זה הספיק כדי ששלושה, בין בוץ ושמיים (סרט תעודי על חציית גיניאה החדשה), הגן של פינצי קונטיני ו'שחור לבן בצבעים, יזכו בפרס האקדמיה לאמנות הקולנוע, הלא הוא האוסקר.

הוא מעורב בעשיית סרטיו החל מן הרגע הראשון, כשהם עדיין תקציר הכתוב על כ
דפים, ועד לרגע האחרון, כשצריך להחליט
עריכה, לבחור מוסיקה, להחליט על שיט
שיווק: משום שכך, הוא מאמין שאחוז ההצלח
שלו גבוה כל־כך.

גם מן התסריט הזה הוא עדיין לא מרוצה
הסוף, ומזמן לזמן רומז לדמבו שאפשר ח
לשנות פה ושם. ומי שמכיר את ארתור, סבור
השינויים אכן יעשו. אבל הוא שבע־רצון במ
מספקת, כדי להיכנס להרפתקה זו, דבר שו
עושה תמיד בזהירות רבה.

בינתיים, הוא צריך למהר. על פי החוזה
דמבו עובד בימים הנוראים, והצוות צריך לע
כל יום שעות נוספות, כדי לעמוד בלוח־הזמנ
מתי הסרט יהיה מוכן? כהן אינו נוקב בתאריכ

כאשר יסתיימו הצילומים יתחיל התהל
הארוך והחשוב ביותר — העריכה. „א
בישראל היו מקדישים יותר זמן לעריכה, אולי
הסרטים היו יוצאים טובים יותר," הוא אומ
ומוסיף: „סרט כמו שחור לבן בצבעים ניצל
על שולחן העריכה, אחרי שנכשל תחילה, כיש
חמור, במולדתו צרפת. צריך להשגיח עד הר
האחרון." וכהן מתכוון בהחלט לעמוד
המישמר.

נורית כהן והגורו נורית כהן, בתו של המפיק, מופיעה בסרט בתפקיד קטן של צלמת־עיתונות, לצד השחקן יאסין חאן, שהרוסים נעזרים בו כדי להפעיל היפנוזה. גם לבנו השלישי של המפיק, מארקוס, יש תפקיד בסרט.

גם עניין המיסחור זוכה לתשומת־לב, בעיקר במחנה של פרום, שם עורכים, שוב ושוב, נסיונות לשכנע את המועמד לחתום על חוזים שיקשרו אותו לחברות מיסחריות. מצד שני, אם הרוסים אינם מוכרים את אלופם תמורת פירסומת, אין הם יוצאים צריקים יותר. לא זו בלבד שבעיניהם כל העניין קשור ליוקרה פוליטית אלא שהם אינם מוכנים אפילו להביא בחשבון אפשרות של תבוסה, וכל מחיר, כולל חיי־אדם, כדאי, אם אפשר למנוע ביזיון שכזה.

הטלוויזיה הצרפתית נבהלה

קשה להניח שהרוסים ישבעו נחת מן הסרט הזה, המתאר את שיטת הדיכוי הפועלת על כל הרמות, ואפילו אלוף־עולם אינו משוחרר ממנה.

מן הבית מורים לאלוף ולצוותו איך להתנהג ומה לעשות, ולביסקינד הוותיק, המבקש לזכות בניצחון אישי על יריבו, להוכיח לינוקא החצוף והצעיר כי יש לו עדיין הרבה מה ללמוד. מוצא את עצמו מקבל סיוע בצורה ובשיטות שאינן כלל לרוחו, מבלי שהוא, אישית, יוכל לעשות משהו בנדון.

למעשה, יש בתסריט נימה ביקורתית כלפי ברית־המועצות, עד שהטלוויזיה הצרפתית, אשר ששה היום להיכנס לקו־פרודקציות, העדיפה הפעם לשבת בצד. איש, אמנם, לא תירץ את הצעד הזה במניעים פוליטיים, אבל באווירה הפייסנית שמנסים ליצור היום בצרפת. יש למפיקים הרגשה ברורה שהיבט זה של העלילה, שיחק תפקיד לא מבוטל בהפחדת פקידי הרשת הממלכתית של הטלוויזיה.

על־גבי הנייר, לא היתה להם בעצם שום סיבה להיבהל. הסרט — שבו מופיעים שחקנים כמו מישל פיקולי, לסלי קארון, ליב אולמן, דניאל אולבריצקי, וברנרד ויקי, ואשר הצלם שלו הוא ראול קוטאר, שצילם רבים מסרטי הגל־החדש הצרפתי — הוא בדיוק מסוג ההפקות שהטלוויזיה הצרפתית אוהבת ליטול בהן חלק.

מעניין, שתפקיד פרום הופקד בידי שחקן רוסי גולה בשם אלכסנדר ארבט, שגורלו האישי דומה להפליא לזה של הדמות שהוא מגלם. בברית־המועצות הוא היה שחקן צעיר ומבטיח, וכאשר חש שאינו יכול להתקדם עוד, השאיר מאחוריו משפחה ובא למערב כדי לחפש את מזלו. עד עכשיו הופיע בתיאטרון, וזה התפקיד הקולנועי המשמעותי הראשון שבו זכה.

במלון סופיטל, שבפאתי פאריס, מצלמים את אחת הסצינות הראשונות בסרט. הכוכבים הגדולים טרם הגיעו, מי שכבר נמצא במקום הם ארבט ושחקן פולני בשם וויטק פשוניאק, שזכה בשנה האחרונה בתהילה, אחרי שגילם את רובספיאר בסרטו של אנדז'יי ואידה, דנטון.

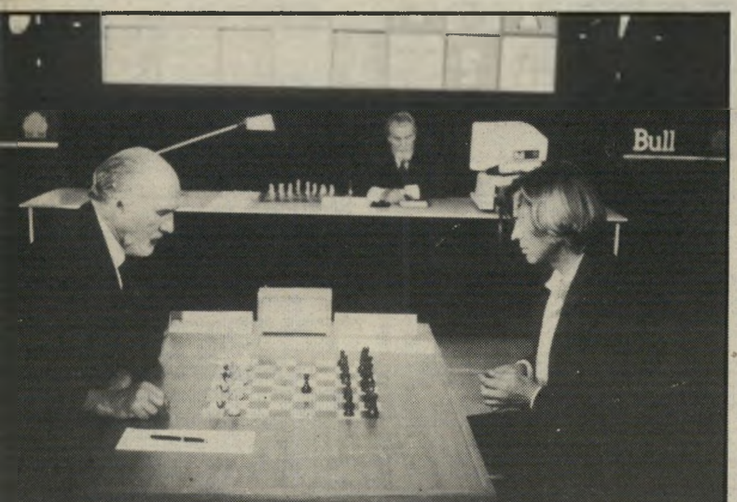

התמודדות רוחנית השחקנים אלכסנדר ארבט ומישל פיקולי בתפקי פרום וליבסקינד, המתמודדים על תואר אלו העולם, תחת עינם הפקוחה של נציגי השילטון הסובייטי. שאינם בוחלים בשום שיטה שהי כדי להשיג את התואר לאיש הרצוי. „למעשה, זו התמודדות בין שתי אינטליגנציות צרופו טוען הבימאי, בעל־תשובה שעבר לקולנוע מעבודותיו בתיאטרון ובאופרה הצרפתיי